

NEDEN SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ?

Dr. Şevki KOÇ

*Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğretim Görevlisi
Manisa*

Ülkemizde 1915 yılından başlayarak askeri okullar dışında kalan okulların programında yer alan beden eğitimi derslerini yürütmek üzere, ilk kez 1932-1933 öğretim yılında Ankara- "Gazi Eğitim Enstitüsü ve Ortaöğretim Okulu" bünyesinde bir Beden Terbiyesi Şubesi" açılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın beden eğitimi öğretmeni ihtiyacı; 1934-1935 öğretim yılından başlayarak 1969-1970 İstanbul-Atatürk, 1976-1977 öğretim yılında İzmir-Buca Eğitim Enstitüleri bünyesindeki beden eğitimi bölümlerinin mezun vermesine kadar, Ankara-Gazi Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi Bölümüne karşılanmaya çalışılmıştır.

Kuruluş gereğesi açısından bugün de güncelliğini koruyor gözükten Gençlik ve Spor Akademilerinin, bir türlü kuruluş yasalarının çıkartılmamış olması nedeniyle 22 Haziran 1982 gün ve 41 Sayılı Kanunun Hükmünde kararname ile, kendilerinden beklenen hizmetleri veremeden varlıkları sona ermiştir.

Eğitim enstitüleri beden eğitimi bölümleri, gençlik ve spor akademileri, üniversite bünyesinde açılan beden eğitimi ve spor yüksek okulu ve bugünkü durumu ile eğitim fakültelerine bağlı beden eğitimi ve spor bölümlerinin öğretime açılması girişimlerini, konuya ilişkin sürekli bir arayış olarak değerlendirmek gerekir. Demek ki, her düzeydeki eğitim kurumlarında ve okul dışında kalan insanlarımızı götürülecek sportif hizmetleri başarıyla yürütecek eğitilmiş insanların yetiştirilmesi için, bugüne kadar "kalıcı nitelikte" bir kurum oluşturulamamıştır. Bize göre de oluşturulamazdı çünkü;

a) Spor eylemlerine karşı gösterilen ilgi bugünkü kadar çok yönlü ve yoğun değildi. Ayrıca, kitle iletişim araçlarında spor konusunda bugünküne benzer yaygın tanıtım ve propaganda çalışması görülüyordu.

b) Spor eğitimcilerinden beklentiler bugünkünden oldukça farklı olup, eğitim-öğretim genellikle spor türüne özgü belirli becerilerin öğretimi üzerinde yoğunlaşmış görünümündeydi.

c) Sporun sağlık kazanımı ve elde edilen sağlıklı durumunun korunması, günümüzdeki kadar toplumun büyük kesimi tarafından ilgiyle karşılanmıyordu.

d) Sportif etkinlikler, genellikle bir antrenör ya da spor takımlarının çok yönlü sorumluluğunu taşıyan kişilerce yürütülüyordu. Sporcuların yetiştirilmesinde bugün olduğu gibi antrenör, teknik direktör, spor hekimi, spor psikoloğu ve gerektiğinde antrenman bilimcisinin işbirliği ve denetiminde bir "ekip çalışması" anlayışı yoktu.

e) Spor eylemleri içinde yer alan seyirci, hakem, yönetici ve özellikle sporcularla ilgili sorunları ele alan fizyoloji, psikoloji, antrenman bilimi, sosyoloji, hareket bilimi, biyokimya, biyomekanik gibi bilim alanlarında yeterli sayıda ve kapsamda araştırma yapılmamıştır.

Sayılan ve benzer nedenlerden ötürü, beden eğitimi ve sporun özellikle eğitim-öğretimi konusunda, optimal ölçekte ve zaman içinde kedisini yenileyip, güçlendirebilecek kurumlar ortaya çıkmamıştır.

Bugün, insanı "beden ve ruh" diye iki yönlü bir varlık olarak ele alan düşünce oldukça uzaklarda kaldı. Beden ve ruhun birbirinden ayrı düşünülmesi, her ikisinin

de bir denge ve bütünlük içinde eğitilmesi gerektiği görüşü hemen tüm ülkelerde gönülden benimsenmiş ve bu konuda çok sayıda kurumlar oluşturulmuş bulunmaktadır. Ülkemizde spor hizmetlerinin iki temel alanda yoğunlaştığı görülmektedir:

1. Örgün eğitim kurumlarında okuyan değişik yaş kesitindeki öğrencilerin öncelikle vücut gelişimlerini hedef tutan ders ve ders dışı sportif uygulamalar,
2. Örgün eğitim kurumları dışında kalan, toplumun sivil kesimi ve öncelikle genç kuşağa yönelik spor kulüpleri etkinlikleri.

Örgün eğitim kurumlarındaki hareket ve spor eğitimi, hizmetleri beden eğitimi öğretmenlerince; okul dışında kalan kesim için düşünülen hizmetler ise, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün değişik birimlerinde antrenör olarak görev yapan kişilerce yürütülmektedir. Kanımızca, yukarıda belirtilen her iki hizmet alanı yönünden önemli eksiklik ve yetersizlikler bulunmaktadır. Şöyle ki;

Hizmet alanlarının gerektirdiği nitelikli "insangücü eğitimi'nde" bize göre bir görev analizi, (iş analizi) yapılmadan eleman yetiştirilmektedir. Başka bir açıklama ile, bugün çağdaş gelişmeler ve ülkemiz koşulları göz önünde tutularak ilk, orta ve yüksek öğretimde görev yapacak beden eğitimi öğretmenlerinin nasıl yetiştirilmesi gerektiği konusunda elde sağlıklı veriler ve araştırma sonuçları yoktur. Yetiştirilecek öğretmenler; Temel eğitim, orta öğretim ve üniversite gencinin hangi temel ihtiyaçlarının, nasıl karşılanabileceği konusunda yeterince eğitilememektedir. Çünkü bugünkü sistemde ortada bir tek "öğretmen yetiştirme programı" vardır ve beden eğitimi spor bölümlerine alınan tüm öğrenciler, dört yıl boyunca bu programı izlemek zorundadır.

Oysa, ülkemizde okullar dışında hareket, oyun ve spor eğitimi hizmetlerini başarıyla yürütecek nitelikli elemanlara ihtiyaç duyan başka kuruluşlar da bulunmaktadır. Söz konusu hizmet alanları olarak;

a- Okul öncesi ve temel eğitim çağı çocuklarının hareket eğitimi ihtiyaçlarının karşılanması,

b- Yetiştirme yurtları, tutukevleri, yaşlı ve güçsüzler yurdundaki kişilere götürülecek hareket eğitimi ve sportif faaliyetlerin uygulanması ve organizasyonu,

c- "Engelliler" adı verilen görme, işitme, konuşma, yürüme ve zeka geriliği olan kişilerin, serbest zamanlarının değerlendirilmesi ve rehabilitasyonlarının sağlanması için gerekli hareket ve spor eğitimi hizmetlerinin verilmesi,

d- Başta, amatör spor kulüpleri olmak üzere diğer 3,2 ve 1. küme spor takımlarında yardımcı antrenör ve antrenörlük görevlerinin yürütülmesi,

e- Sportif faaliyetlerin yapıldığı alanlarda, gerek duyulan büro memurundan üst düzey yöneticisine kadar her düzeydeki yönetim elemanlarının yetiştirilmesi,

f- Spor alanları ve sporcularla ilgili sorunların bilimsel yönden incelenip-araştırılması ve,

g- Turizm işletmelerinde sportif faaliyetlerin organizasyon ve uygulamalarında görev yapacak nitelikli elemanlara, giderek artan ölçüde ihtiyaç bulunmaktadır.

Belirtilen hizmet alanları ve ihtiyacı ortada olmasına karşın, bugün yalnız bir tek öğretmenlik programı ile ortaöğretim kurumlarına beden eğitimi öğretmeni yetiştirir du

rumdayız. Her ne kadar Gençlik ve spor Genel Müdürlüğü'nün 15 Mayıs 1987 gün SE.PH 19/1489 sayı ile çıkartılıp 1987/33 sayılı genelgesinin 4. maddesi gereği olarak beden eğitimi ve spor bölümleri ile gençlik ve spor akademilerini bitirenlere (B) sınıfı antrenörlük belgesi veriliyor ise de; yıllık ücretin oldukça yetersiz olması nedeniyle antrenör olarak çalışma genellikle tercih edilmemektedir.

Bugün, beden eğitimi ve spor bölümlerinden mezun olan elemanların yukarıda belirtilen hizmet alanlarında başarılı biçimde çalıştıkları gözlenmektedir. Madem ki, bir tek öğretmenlik programını bitirdikten sonra, ayrıca özel bir eğitim görmeden değişik hizmet alanlarında başarıyla çalışabilmekte; bu durumda yapılacak en akılcı yaklaşım, yeniden oluşturulacak belirli kurumlarda, ülkemizin ihtiyaç duyduğu elemanların farklı programlar aracılığıyla yetiştirilmesinin sağlanmasıdır.

Hiçbir yasal zorunluluk olmadığı halde, yalnızca beden eğitimi ve spor formasyonu kazanarak farklı hizmet alanlarında iş bulup başarılı biçimde çalışabildiğine göre; iyi bir "hizmet yeri ve iş analizi" sonucu; düzenlenecek en az üç ayrı akademik öğretim programı ile ülkemizin ihtiyaç duyduğu elemanların yetiştirilmesi son derece gerçekçi ve doğru bir yoldur.

UYGULANAN BÖLÜM SİSTEMİ KESİNLİKLE YETERLİ DEĞİLDİR

22 Haziran 1982 yılında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bazı eğitim fakülteleri bünyelerinde oluşturulan beden eğitimi ve spor bölümleri kendilerinden beklenen hizmetleri yerine getirecek bir yapı ve anlayış içinde kurumsallaşamamıştır.

Eğitim fakültelerine bağlı olarak öğretim yapan beden eğitimi ve spor bölümlerinin beklenen ölçüde başarı gösterememiş olmasını doğal karşılamak gerekir. Çünkü; uygulama ve kuramsal ağırlıklı derslerden oluşan öğretim programı ve uygulamaları, fiilen yapılan sportif yarışmalar, günlük çalışma zamanı dışında (saat 17.00'den sonra) yapılması gereken antrenman ve gelişim çalışmaları, beslenme barınma gibi yönlerden beden eğitimi ve spor bölümleri, eğitim fakültesine bağlı diğer bölümlerden yapı ve işleyiş olarak çok önemli farklılıklar göstermektedir.

Kuruluş ve görev amacına uygun olarak öğrencisini seçemeyen, son derece ivedi ve zorunlu durumlarda bağımsız karar alıp, uygulamalarda bulunamayan, sınırlı ölçüde de olsa bir bütçesi olmayan, ihtiyaç ve sorunların giderilmesinde gerekli öncelikleri veremeyen, öğretim elemanlarının ilgi, görgü ve statülerinin geliştirilmesinde etki ve katkısı olmayan, bürokratik işleyişte genellikle hemen hemen her konuyu bir üst makama iletmek durumunda kalan ve daha sayılabilecek bir dizi olumsuzlukları yaşayan bir bölüm oluşumunda; nitelikli ve başarılı meslek elemanlarının yetiştirilemeyeceği açıktır.

Sayılagelen ve benzer yetersizliklerin; bünyesinde aşağıda belirtilen bölümleri içeren Spor Bilimleri Fakültelerinin öğretime açılmasıyla giderilebileceğine inanıyoruz.

Ülkemizin yıllarca özlemini çektiği yarışma sporcu ve bir eğitim aracı olarak öğretim kurumlarındaki spor faaliyetlerinin gerektirdiği çağdaş bilgi ve becerilerle donanmış yetenekli meslek elemanlarının yetiştirilmesi; ancak söz konusu kurumların açılmasıyla sağlanabileceği görüşündeyiz.

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ İÇİNDE YER ALMASI DÜŞÜNÜLEN BÖLÜMLER

Ortak İlkeler:

- 1) Beş yıl süreli fakülte öğretiminin ilk yılında, yabancı dil hazırlık eğitimi yapılacaktır.
- 2) Fakültenin ön lisans düzeyindeki öğretim programını izleyen öğrencilerin, yabancı dil hazırlık eğitimine katılıp katılmaması isteğe bağlı olarak düzenlenebilir.
- 3) Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü işbirliği anlayışı içinde, yapılan eğitim-öğretimi verimli kılmak için bir protokol ile staj yapılacak uygula

ma okulları ve spor kulüpleri önceden belirlenecektir.

BÖLÜMLER

1. SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

Öğretimin Niteliği Ve Süresi: Yabancı dil öğretiminin yapılacağı 1. yıl hazırlık öğretiminden sonra, lisans düzeyinde en az 4 yıl süreli eğitim-öğretim yapılır.

Öğrenci Kaynağı: Programa kayıt olma hakkı tüm klasik lise ve dengi okullara açık olmakla birlikte, öncelikle başarılı öğretmen liseleri mezunu öğrencilere zorunlu hizmet yükümlülüğünü de kapsayacak biçimde belirli kontenjan ayrılma doğru ve gerçekçi bir uygulama olacaktır.

Bölüm Öğretimini Tamamlayanların Görev Alanları: Bu bölümü bitiren elemanların temel öğretim, ortaöğretim ve belirli ölçüde yüksek öğretimin ilgili birimlerinde öğretmen olarak çalışmaları öngörülmektedir.

2. SPOR YÖNETİCİLİĞİ BÖLÜMÜ

Öğretimin Niteliği ve Süresi: Bu bölümde, 4 yıl süreli ve öncelikle modern yönetim biliminin gerektirdiği ders ve çalışmalara ek olarak, spor ünitelerinin özellikleri gözönünde tutularak hazırlanmış bir öğretim programı izlenecektir.

Öğrenci Kaynağı: Öncelikle Anadolu Öğretmen Liseleri ve diğer liseleri bitiren öğrencilerin öğretim görmesi istenmektedir.

Görev Alanları: Bu bölümü bitirenlerin, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün merkez ve taşra örgütlerinin tüm birimlerinde memur ve uzman olarak görev yapacaklardır. Ayrıca bu kişilerin başta Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'ne bağlı birimler olmak üzere gerektiğinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullar ve merkez örgütünde gördükleri öğretim alanlarıyla ilgili yöneticilik yapmaları öngörülmektedir.

3. REKREASYON, SPOR YAZARLIĞI VE HALKLA İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

Öğrenci Kaynağı: Bölüm öğretimi tüm lise mezunlarına açık olup, ÖSYM puanlarına göre öğrenci alınır.

Öğretimin Niteliği: Bölüm öğretimi, ilk yıl yapılacak yabancı dil hazırlık öğretiminde sonra lisans düzeyinde ve dört yıl sürelidir. Bölüm programındaki derslerin türü, kredi/saati ve diğer uygulamalar yönünden bölüm programının, benzer öğretim yapan (örneğin Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu öğretim programıyla denklik göstermesine özen gösterilmelidir. ayrıca, öğrencilere verilmek istenen formasyonun, ülkemiz spor örgütü ve spor faaliyetlerinden kopuk olmaması ve bir bütünlük sağlanması öngörülmektedir.

Görev Alanları: Bölümün adı, bir yönüyle mezunların yapacağı hizmet alanları konusunda bilgi vermektedir. Bu bölümden mezun olanlar; kamu ve özel kesimdeki halkla ilişkiler uzmanı, "sağlıklı Yaşam ve Kitle Sporunu" hizmetlerini yürütecek uzman eleman, basın-yayın organlarında spor yazarı olarak görev yaparlar.

4. SPOR ANTRENÖRLÜĞÜ BÖLÜMÜ

Eğer, yürürlükten kaldırılan 3530 sayılı yasanın 24. maddesi ve 3289 sayılı yasanın

34. maddesi uyarınca, öncelikle Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün değişik birimlerinde görev yapacak elemanların yetiştirilmesi için özel bir okul açılmayacak ise; Spor Bilimleri Fakültesinde gerçek anlamda formasyon kazanmış, nitelikli antrenör yetiştirilebilir. bu durumda, kısa süreli kurslarla antrenör yetiştirme uygulamasına son verilmesi bir zorunluluk olacaktır.

Batı ülkelerinin bir çoğunda özellikle Almanya'da, herhangi bir spor dalının eğitici (antrenörü), "Treiner Akademie" adıyla iki yıl süreli Antrenörlük akademisinde yetiştirilmektedir.

Bu uygulama da gözönünde tutulduğunda, herhangi bir spor dalının antrenörü olabilmek için dört yıl süreli bir öğretim uzun sayılıyorsa, ki bize göre de uzundur, iki yıl süreli ve öncelikle bir antrenörün bilmesi gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılmasına dönük ön lisans düzeyindeki bir eğitimle antrenör yetiştirilebilir. antrenörlük eğitimi başarı ile bitirenlerden isteyenler, eğer gerekli koşulları tanıyorlar ise, fakültenin diğer bölümlerinin programlarını da izleyerek ilgili bölüm diplomasını alabilirler. (Bölümler arasında yatay ve dikey geçiş olanakları bir yönetmelikle düzenlenir). antrenörlük eğitimi programı, hazırlanırken yurt dışında benzer öğretim yapan kuruluşların programlarının gözden geçirilerek, kurumlararası denkliğin sağlanmasına özen gösterilmesi önem taşımaktadır.

Kanımızca, fakülte bünyesinde iki yıl süreli ön lisans düzeyinde eğitim-öğretim yapılmasına imkan veren bir "Hareket ve Oyun Eğitimi Programı" açılmalıdır. Bu programa öncelikle eğitim yüksek okullarını bitiren ilkökul öğretmenlerinin katılımı teşvik edilmelidir. Programı başarı ile bitirenler; temel eğitimdeki sınıf öğretmenliği yerine, bugünkü beden eğitimi dersinin "Hareket ve Oyun Eğitimi" adıyla okutulmalıdır.

Çok amaçlı ve çok sayıda hizmet birimlerini içeren Spor Bilimleri Fakültesinin kurulması düşüncesi, bize göre eninde sonunda gerçekleştirilmesi kaçınılmaz gözükken bir çözüm yoludur. Ancak, düşünülen fakülte eğitimi, bugünkü durumda sayıları 13'e varan tüm beden eğitimi spor bölümlerinde başlamaz. Nasıl ki ülkemizde 22 eğitim fakültesi yanında bir tane de Eğitim Bilimleri Fakültesi vardır, en azından spor saha, salon ve yetmiş öğretim elemanları yönünden yeterli durumda olan bölümlerin Spor Bilimleri Fakültesine dönüştürülmesi bir yarar sağlayabilir.

Spor Bilimleri Enstitüleri Kurulmasının Önemi

Yukarıda sayılan gerekçelere dayanarak, yalnızca Spor Bilimleri Fakültelerinin kurulmasının yeterli olmayacağı kuşkusuzdur. Bu fakültelerdeki eğitim ve öğretim düzeyinin yükselmesi için, bilimsel araştırması çalışmalarıyla desteklenmesi zorunludur. ülkemizde henüz bir "Spor Bilimleri Enstitüsü" kurulmamıştır. Gerek Sosyal Gerekse Sağlık Bölümleri enstitülerinde yürütülen yüksek lisans ve doktora çalışmaları sonuçlarından, beden eğitimi ve spor bölümleri etkin ve yeterli düzeyde yararlanamamaktadır. Tez danışmanı öğretim elemanlarınca iyi niyetli ve özverili çabalar sürdürülmekle birlikte, uygulamada beden eğitimi ve spor öğretiminin problem alanlarına somut çözümler getirici etkin bir eğitim öğretim yapılmamaktadır.

Bu nedenle gerek okul sporu, gerek meslek (performans) sporu ve gerekse "Sağlıklı Yaşam-Kitle Spor" sorunlarını konu alan bilimsel araştırmaları yaptıracak Spor Bilimleri Enstitülerine ivedi olarak ihtiyaç bulunmaktadır. Spor Bilimleri Fakültelerinin, söz konusu araştırma enstitüleriyle organik işbirliğini sürdürebildikleri oranda işlevlerini yerine getirebileceklerini düşünüyoruz.

Sonuç olarak:

Spor Bilimleri Fakültelerinin kurulmasıyla:

a) Okul öncesi eğitimden üniversite öğretimine kadar hemen her alanda hareket,

SPOR BİLİMİ

c) Herhangi bir spor dalında, modern spor biliminin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışla donatılmış antrenörlerin,

d) Toplumumuzda "engelliler" adı verilen ve bazı organlarında işlev eksikliği bulunan kişilerin, hareket eğitimi ve spor yoluyla rehabilite edilmeleri ile; tutuklevlerinde genellikle hareket yetersizliği olan insanlar için gerekli sportif faaliyetleri yürütecek elemanların,

e) Ülkemizdeki sportif faaliyetlerin yapıldığı başta turizm işletmeleri olmak üzere değişik birimlerde, hem halkla ilişkiler hem de "animasyon" adı verilen hizmetleri başarı ile yürütebilecek nitelikli ve yetkin elemanların yetiştirilmesi sağlanabilecektir. Bu fakültelerin zaman yitirilmeden öğretime açılmasını tarihi ve milli bir görev olarak görüyoruz.